

AVRASYA BAĞLANTISALLIĞINDA KAZAKİSTAN'IN YÜKSELEN ROLÜ

Bora ODABAŞI

Misafir Araştırmacı

Analiz No : 2026 / 1

16.01.2026

Dünya jeopolitiğinde yaşanan kırılmalar, yeni uluslararası ulaşım yollarını gündeme getirmektedir. Koridor olarak da adlandırılan bu yeni küresel güzergahlar beraberlerinde yeni küresel merkezlerin ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Yeni merkezlerin arasında Kazakistan önde gelmektedir.

Orta Asyanın yüz ölçümü olarak en büyük, dünyanın da dokuzuncu büyük ülkesi olan Kazakistan uzun yıllar boyunca coğrafyasının getirdiği karasal (landlocked) ülke olma dezavantajını bugünlerde hem Avrasya bölgesinin hem de Dünyanın sayılı uluslararası taşımacılık merkezlerinden biri olarak ön plana çıkmasıyla avantaja çevirmektedir.

Dünya ticaretinin yüzde 80i denizler üzerinden yapılmaktadır.[1] Bu durum beraberinde denizlerin ve dargeçitlerin (chokepoint) hakimiyetine dayanan hiyerarşik bir dünya düzeni getirmektedir. Ancak, son on yılda yaşanan politik ve ekonomik gelişmeler bu hiyerarşik düzeni sarsmış ve düzene meydan okuyan (Challenger) devletler ortaya çıkmıştır. Ek olarak, Tayvan Boğazı, Babülmendep Boğazı ve Süveyş Kanalı gibi küresel deniz taşımacılığının önemli dargeçitlerinde meydana gelen askeri ve teknik sorunlar küresel deniz taşımacılığına alternatif çözümlerin aranmasına yol açmıştır.

Bu yeni düzen Koridor olarak da bilinen demiryolları, otoyollar, teknolojik ve enerji alt yapıları ile entegre yeni ulaşım yollarını meydana getirmektedir. Bu yeni koridorların önemli bir kısmı Avrasyada yer almaktadır. Kısaca, Çin ile Avrupayı birbirine bağlayan bu koridorlar tekrar Avrasyayı dünya jeopolitik sahnesinin merkezine taşımaktadır. Ancak bu sefer bölge Büyük Güç Mücadelesine sahne olmak yerine bölge ülkelerinin ön plana çıktığı, çok aktörlü ve çok katmanlı bir iş birliği zeminine dönüşmektedir.

Bu noktada Kazakistan; geniş yüzölçümü, Orta Asyadaki en büyük ekonomik potansiyele sahip olma vasfı, politik ve ekonomik istikrarı ve son yıllarda ivme kazanan stratejik

altyapı hamleleriyle ön plana çıkmaktadır. Ülke, sadece coğrafi bir köprü değil, aynı zamanda lojistik bir merkez (hub) ve bölgesel iş birliği mimarisinin kurucu aktörü olarak bu yeni jeopolitik denklemde ağırlığını hissettirmektedir.

Koridorların Kesişim Noktası

Kazakistan sahip olduğu geniş yüz ölçümü ve Hazar Denizine ulaşımı sayesinde doğu ile batıyı birbirine bağlayan birçok koridorun üzerinde yer almaktadır. Kazakistan Dışişleri Bakan Yardımcısı Alibek Kuantyrov, Kazakistanın sekiz uluslararası taşımacılık koridoruna ev sahipliği yaptığını ve bu sayede ülkenin 'Bir Kuşak, Bir Yol' girişiminin merkezi bir düğümü haline geldiğini ifade etmiştir.[2] Nitekim, Çin Devlet Başkanı Şi Cinping Kuşak Yol İnisiyatifinin kara ayağını oluşturan İpek Yolu Ekonomi Kuşağını ilk kez 2013 yılında Kazakistana yaptığı ziyaret sırasında duyurmuştur.

Kazakistan için diğer bir önemli koridor ise Uluslararası Kuzey Güney Koridorudur (INSTC). Bu koridorun doğu hattı, Kazakistanı Hazar Denizi üzerinden İrana oradan da açık denizlere ulaştırmaktadır. Bu koridorun İran topraklarından ve limanlarından geçmesi İrana uygulanan yaptırımlardan ötürü kırılganlıklar ve belirsizlikler barındırsa da Kazakistanın çok aktörlü ve pragmatist dış politikasından dolayı Kazakistan için önemini muhafaza etmektedir.

Aralık 2025te İran İslam Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Mesud Pezeşkiyanın Kazakistan ziyaretinde, Kazakistanın açık denizlere erişimi için en maliyet etkin ve kısa yolun İran olduğunu beyan etmesi Kazakistan tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.[3] Kazakistan Devlet Başkanı Tokayev ise bölgenin önemine dikkat çekerek, Kazakistan, İran, Irak, Ermenistan ve Türkmenistan arasında bölgenin geleceği için hayati öneme sahip önemli bir ulaşım koridoru geliştirilebileceğini belirtti.[4] Görüşmeler sonunda taraflar iki ülke arasında ticaret hacminin 3 milyar dolar çıkarma konusunda anlaştılar ve madencilik, ulaştırma ve lojistik başta olmak üzere 8 iş birliği anlaşması imzalandı.[5]

Orta Koridor (Trans-Caspian International Transport Route)a gelecek olursak, bu koridorun önemi her geçen gün artmaktadır. Devam etmekte olan Ukrayna-Rusya savaşından ötürü Çin ile Avrupayı Rusya üzerinden birbirine bağlayan Kuzey Koridoru Rusyaya uygulanan yaptırımlardan ötürü önemini yitirmiştir. Bu noktada Türkiye'nin Orta Koridor girişimi, Kuzey Koridorunu bypass ederek Çin'i AB'ye bağlayan en kısa karayolu güzergâhını (6.500 km) kullanıma sunan dönüştürücü bir jeopolitik proje olarak ortaya çıkmıştır.[6]

Kazakistan da bu koridorun önemli ayaklarından birini oluşturmaktadır. Koridorun Hazar bağlantısı Kazakistanın Aktau ve Kuryk limanları oluşturmaktadır. Kazakistan bu limanların kapasitesini artırmak için çalışmalar yapmaktadır. Hedef, bu iki limanın kapasitesini yıllık 30 milyon tona çıkarmaktır.[7] Ayrıca, Aktau Limanı'nda Çinli Lianyungang grubu ile ortaklaşa, yıllık 200.000 TEU kapasiteli bir konteyner merkezi inşa edilmektedir.[8] Kuryk Limanı'nda ise Sarzha çok işlevli terminali geliştirilmektedir.[9] Ek olarak, Kazakistan Azerbaycan ile feribot filosu için 62 milyon dolarlık ortak yatırım yapmıştır.[10] Ayrıca, 2027 yılına kadar Hazar nakliye kapasitesini artırmak için Azerbaycan'dan iki adet konteyner gemisi satın alınması planlanmaktadır.[11]

Ulaştırma projelerinin yanı sıra Kazakistan Orta Koridor için teknolojik yatırımlar da yapmaktadır. Hazar Denizi'nin tabanından Azerbaycan'a uzanacak 380 km uzunluğunda bir fiber optik hat döşenmektedir, bu proje sayesinde saniyede 400 terabit veri iletim kapasitesi sağlanacaktır.[12] Ayrıca, Aktau limanının gümrük prosedürlerini hızlandırmak için Japonyayla teknolojik altyapı ve modernizasyon anlaşması da imzalanmıştır.[13]

Türk Devletleri Teşkilatı ve 2040 Vizyonu

Kazakistanın Orta Koridora yaptığı yatırımlar, sadece ekonomik bir tercih değil, aynı zamanda Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) bünyesindeki stratejik ortaklıkların bir sonucudur. 12 Kasım 2021de İstanbulda toplanan Türk Konseyi zirvesi hem Orta Koridor hem de Türk Devletleri için önemli bir dönüm noktası olmuştur.

Türk Konseyinin Türk Devletleri Teşkilatına dönüştürülmesi isim değişiminin ötesinde üye devletlerin iş birliğinin sadece dil ve kültürle sınırlı kalmayacağını; ekonomi, savunma ve ulaştırma gibi stratejik alanlarda tam bir entegrasyon sürecine evrileceğinin somut bir göstergesiydi. Zirve sonunda duyurulan 2040 Vizyon Belgesi bu durumun belgesidir.

2040 Vizyon Belgesi ile taraflar; Orta Koridorun sadece ticari bir ulaşım güzergâhı olmanın ötesinde, Türk dünyasını hem kendi içinde organik bir bütünlüğe kavuşturacak hem de küresel tedarik ve üretim zincirlerine doğrudan eklemleyecek stratejik bir bağ olduğunu beyan etmişlerdir. Bu hedef doğrultusunda, koridorun operasyonel kapasitesini artıracak yasal düzenlemelerin ve altyapı modernizasyonlarının hızlandırılması; gümrük süreçlerinden tarife politikalarına kadar her alanda bürokratik engellerin asgariye indirilerek geçiş süreçlerinin kolaylaştırılması kararlaştırılmıştır.

Teşkilatın bu entegrasyon vizyonu, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyevin son dönemdeki açıklamalarıyla daha stratejik bir boyuta taşınmıştır. İlham Aliyev, Türk Ticaret Koridorunun sadece ekonomik bir hat değil, aynı zamanda Türk dünyasını birleştiren bir güvenlik kuşağı olduğunu vurgulamaktadır.[14] Özellikle 2026 yılına kadar üye devletler arasında savunma sanayii ve ortak askeri tatbikatlar gibi 'güvenlik iş birliği' unsurlarının bu koridorun korunması için elzem olduğunu belirtmesi, 2040 Vizyonu'ndaki 'tam entegrasyon' hedefinin jeopolitik bir kalkanla tahkim edildiğini göstermektedir

Küresel Diplomaside Yükselen Ülke

Kazakistan; yeni küresel düzende stratejik bir lojistik merkez olmanın ve Türk Dünyası ile her geçen gün derinleşen iş birliğinin ötesinde, çok vektörlü diplomasi anlayışıyla küresel siyasetin yükselen ve dengeleyici aktörlerinden biri olarak ön plana çıkmaktadır.

Avrasya jeopolitiğinin klasik güçleri olan Rusya ve Çin ile kurulan ilişkiler, Kazakistanın dış politika mimarisinde tarihsel ve coğrafi bir zorunluluk olarak yer almaktadır. Dünyanın en uzun kesintisiz kara sınırına sahip olduğu Rusya ile ekonomik iş birliğini sürdüren Kazakistan, aynı zamanda Çin ile kalıcı stratejik ortaklık seviyesine yükselttiği

münasebetleri sayesinde Kuşak ve Yol Girişimi'nin kilit aktörü konumundadır.[15] Ancak bu ilişkiler, tek taraflı bir bağımlılıktan ziyade, Kazakistanın egemen bir devlet olarak büyük güçlerle eşitler arası bir zeminde buluştuğu bir dengeyi temsil etmektedir. Kazakistan, bu devasa komşularıyla yürüttüğü süreçlerde kendi ulusal çıkarlarını ve egemenlik haklarını koruyan rasyonel bir ortaklık modelini başarıyla uygulamaktadır.

Diğer taraftan Kazakistan, Avrupa Birliği ve ABD ile olan ilişkilerini de yeni bir stratejik boyuta taşıma eğilimindedir. Batı dünyası için Orta Koridor'un Rusya'ya alternatif en güvenli rotalardan biri haline gelmesi, Kazakistanı Batının enerji ve tedarik zinciri güvenliğinde kilit bir paydaş konumuna getirebilir. ABD ile C5+1 formatı üzerinden kurumsallaşan ilişkilerin, kritik minerallerden ulaştırma altyapısına kadar geniş bir yatırım yelpazesine evrilmesi hedeflenmektedir.[16] ABnin Global Gateway stratejisi kapsamında bölgeye ayırdığı fonlar ve imzalanan yeni anlaşmalar, Kazakistanın gelecekte Doğu ile Batı arasındaki bağlantısallıkta en istikrarlı stratejik ortaklardan biri haline geleceğine işaret etmektedir.

Sonuç

Kazakistan; yeni küresel düzende stratejik bir lojistik merkez olmanın ötesinde, büyük güçler arasındaki rekabeti çok vektörlü diplomasisiyle yöneten yükselen bir aktör olarak öne çıkmaktadır. Avrasyanın klasik güçleri olan Rusya ve Çin ile egemen bir devlet olarak eşitler arası bir zeminde yürüttüğü rasyonel ortaklık modelini, son dönemde Batı dünyasıyla derinleşen stratejik paydaşlığıyla tahkim etmektedir. Ayrıca Kazakistan, koridorların kesişim noktası olarak Orta Koridorun öneminin artmasıyla birlikte karalarla çevrili (landlocked) ülke olma dezavantajını karaları birbirine bağlayan (land-linked) ülke olma avantajına çevirme potansiyeline de sahiptir.

Bu gelişmelerin ışığında Kazakistan hem Türk dünyası hem de geniş Avrasya jeopolitiği ekseninde önemli bir konuma yükselmiş olup, yeni küresel düzende stratejik bir bağlantısallık merkezi olarak bu rolünü gelecekte daha da pekiştirme potansiyeline sahiptir.

**Resim: ResearchGate*

[1] UN Trade and Development, "Shipping Data: UNCTAD Releases New Seaborne Trade Statistics," 23 Nisan 2025, https://unctad.org/news/shipping-data-unctad-releases-new-seaborne-trade-statistics.

[2] Adlet Seilkhanov, "Eight International Corridors Run Through Kazakhstan, Says Deputy FM," Kazinform, 31 Ekim 2025, https://qazinform.com/news/eight-international-corridors-run-through-kazakhstan-says-deputy-fm-f70a21

[3] IRNA, "Pezeshkian: Iran Most Cost-Effective and Efficient Transit Route for Kazakhstan," 11 Aralık 2025, https://en.irna.ir/news/86022464/Pezeshkian-Iran-most-cost-effective-and-efficient-transit-route .

[4] IRNA, "Pezeshkian: Iran Most Cost-Effective and Efficient Transit Route for Kazakhstan," 11 Aralık 2025, https://en.irna.ir/news/86022464/Pezeshkian-Iran-most-cost-effective-and-efficient-transit-route .

[5] Anadolu Ajansı, "Kazakistan ile İran Arasında 8 İşbirliği Anlaşması İmzalandı," 11 Aralık 2025, https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kazakistan-ile-iran-arasinda-8-isbirligi-anlasmasi-imzalandi/3419999 .

[6] Teoman Ertuğrul Tulun, "Orta Asya-Karadeniz Ekseninin Haritalanması: Yeni Jeopolitik ve Ekonomik Gerçekler Karşısında Stratejik Zorunluluklar," AVİM Analiz, no. 2025 / 32 (29 Temmuz 2025), https://avim.org.tr/tr/Analiz/ORTA-ASYA-KARADENI%CC%87Z-EKSENI%CC%87NI%CC%87N-HARI%CC%87TALANMASI-YENI%CC%87-JEOPOLI%CC%87TI%CC%87K-VE-EKONOMI%CC%87K-GERCEKLER-KARSISINDA-STRATEJI%CC%87K-ZORUNLULUKLAR .

[7] All China Review, "The Middle Corridor in Focus: How Kazakhstan Is Turning Geography into Economic Advantage," 25 Aralık 2025, https://allchinareview.com/the-middle-corridor-in-focus-how-kazakhstan-is-turning-geography-into-economic-advantage/ .

[8] All China Review, "The Middle Corridor in Focus: How Kazakhstan Is Turning Geography into Economic Advantage," 25 Aralık 2025, https://allchinareview.com/the-middle-corridor-in-focus-how-kazakhstan-is-turning-geography-into-economic-advantage/ .

[9] Dana Omirgazy, "Kazakhstan Develops Five Cross-Border Hubs to Boost Exports and Trade Connectivity," The Astana Times, 25 Kasım 2025, https://astanatimes.com/2025/11/kazakhstan-develops-five-cross-border-hubs-to-boost-exports-and-trade-connectivity/ .

[10] Nariman Mergalym, "Kazakhstan and Azerbaijan Expand Middle Corridor Cooperation with $62 Mln Ferry Investments," Kazinform, 21 Ekim 2025, https://qazinform.com/news/kazakhstan-and-azerbaijan-expand-middle-corridor-cooperation-with-62-mln-ferryinvestments-97a25a .

[11] All China Review, "The Middle Corridor in Focus: How Kazakhstan Is Turning

Geography into Economic Advantage," 25 Aralık 2025, https://allchinareview.com/the-middle-corridor-in-focus-how-kazakhstan-is-turning-geography-into-economic-advantage/ .

[12] Kanyshai Butun, "Kazakhstan Aims to Lay Fiber-Optic Communication Line Along Caspian Sea Toward Azerbaijan," Anadolu Agency, 6 Ocak 2026, https://www.aa.com.tr/en/asia-pacific/kazakhstan-aims-to-lay-fiber-optic-communication-line-along-caspian-sea-toward-azerbaijan/3791477 .

[13] Madina Usmanova, "Kazakhstan, Japan Outline Plans to Develop Middle Corridor Infrastructure," Trend News Agency, 20 Aralık 2025, https://www.trend.az/business/4132433.html .

[14] Eurasianet, "Azerbaijan Seeking Establishment of Turkic Trade Corridor to Control Westward-Bound Trade," 7 Ocak 2026, https://eurasianet.org/azerbaijan-seeking-establishment-of-turkic-trade-corridor-to-control-westward-bound-trade .

[15] Assel Satubaldina, "Tokayev Addresses Kazakhstan's Foreign Policy Dynamics," The Astana Times, 3 Ocak 2025, https://astanatimes.com/2025/01/tokayev-addresses-kazakhstans-foreign-policy-dynamics/ .

[16] Seyda Nur Osmanlı, "C5+1 Washington Zirvesi," AVİM Yorum, no. 2025 / 104 (5 Aralık 2025), https://avim.org.tr/tr/Yorum/C5-1-WASHINGTON-ZIRVESI

Yazar Hakkında :

2025 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Tarih bölümünden, The Development Of Ekâbir Politics: Political Transformation In The 17th Century Ottoman Empire adlı bitirme tezi ile mezun oldu. Şu an aynı bölümde yüksek lisans eğitimine devam etmektedir. Aralık 2025 tarihinden itibaren AVİM kadrosunda misafir araştırmacı olarak yer almaktadır. Çalışma konuları; İran, Orta Asya ve Koridorlardır.

Atıfta bulunmak için: ODABAŞI, Bora. 2026. "AVRASYA BAĞLANTISALLIĞINDA KAZAKİSTAN'IN YÜKSELEN ROLÜ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2026 / 1. Ocak 16. Erişim Kasım 10, 2026. https://www.avimbulten.org/tr/Analiz/Avrasya-Baglantisalliginda-Kazakistan-in-Yukselen-Rolu

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır